І таких питань може бути безліч. При такій роботі не лише розвивається здатність дитини до понятійного мислення, але й формується поняття товариськості, згуртованості, оскільки дослідження може проводитися не лише фронтально, але й у групових формах роботи.

Отже, поняттєве мислення – це процес діяльності у сфері мислення, у результаті якого людина розв'язує певну проблему, користуючись готовими знаннями, які виражені в поняттєвій формі, у судженнях, умовиводах. Формувати даний тип мислення можна за допомогою системи вправ на: узагальнення, порівняння, систематизацію та класифікацію, встановлення причинно-наслідкових зв'язків тощо.

Список використаних джерел

1. Выготский Л. С. Мышление и речь [Електронний ресурс]. – Москва. – 1934. – 362 с. – Режим доступу: https://www.marxists.org/russkij/vygotsky/1934/thinking-speech.pdf (дата звернення 19.02.2020).
2. Ясюкова Л. А. Проблемы психологии понятийного мышления [Електронний ресурс] // Вестник. – 2010. – № 3. – С. 385–393. – https://cyberleninka.ru/article/n/problemy-psihologii-ponyatiynogo-myshleniya/viewer (дата звернення 19.02.2020).
3. Даірова Д. В. Розвиток понятійного мислення молодшого школяра [Електронний ресурс] // Шкільна педагогіка. – 2017. – № 3. – С. 1–3. – Режим доступу: https://moluch.ru/th/2/archive/71/2799/ (дата звернення: 19.02.2020).

Даяна Кіріченко

ЗАСНУВАННЯ ЦЕНТРАЛЬНОГО АРХІВУ ДАВНІХ АКТІВ У КИЄВІ

Українське архівознавство, в історії якого – чимало славних сторінок, посідає чільне місце в системі європейської архівістики. З упевненістю можна твердити, що до цього значною мірою причетний Київський центральний архів давніх актів що веде свій початок від 1852 р. [2, с. 5].

Саме розвиток історичних знань і стан архівної справи у першій половині XIX ст. висунув невідкладні завдання: врятувати архівні документи, сконцентрувати найцінніші архівні фонди та створити історичні архіви [3, с. 37].

Заснування Центрального архіву давніх актів у Києві пов'язане з діяльністю Київської археографічної комісії (тимчасової комісії для розгляду давніх актів), що діяла з 1843 року при Київському військовому, подільському і волинському генерал-губернаторові [4, с. 78].

Член Київської археографічної комісії, відомий історик права професор М. Іванишев одним із перших порушив питання про відкриття центральних архівів у Західному та Південно-Західному краї Російської імперії для зосередження в них актових книг [5, с. 86].

Професор Іванішев склав докладну записку про необхідність утворення Центрального Архіву давніх актів, і ця записка з апробації генерал-губернатора одіслана була до Петербургу. У цій записці вказано було на нездатність комісій, що перевіряли актові книги, вберегти їх від підробок і цілковитої загибелі, зазначено було надзвичайну вагу цих книг, як юридичних пам'яток, на яких базуються маєткові та інші права пануючого класу. Піднесено було, що актові книги вже загинули в величезній своїй більшості та і зараз гинуть від недбальства й неуцтва охоронців, а між тим вмістом своїм актові книги «важливі для вітчизняної історії».

Догляд за архівом давніх актів думалося доручити університетові Київському. Одначе справа не посунулася так швидко, як можна було спочатку думати. В Петербурзі вищі бюрократи поставилися критично до проєкту утворення центрального архіва. Справа затягувалася та ускладнювалась тим, що граф Блудов дуже критично поставився до думки про створення архіва. Бібіков на різні способи намагався просунути справу, але вона мабуть так і не вирішилася б, коли б не наблизився той термін, коли треба було комісіям повітовим закінчити справу перевірки актових книг. 1-ше січня 1852 року був цей строк, визначений царем Миколою І-м. Щоб якось розв'язати справу, міністр судівництва, до відома якого входили згадані перевірні комісії, висловився за утворення архіва давніх актів, де б ця перевірка переводилася руками людей спеціально до того підготованими. Так було затверджено статут про Центральний Архів Давніх Актів при Київському університеті [6, с. 32].

Архів підпорядковувався Міністерству народної освіти і Правлінню Київського учбового округу. Перебував під наглядом київського, подільського і волинського генерал-губернатора. Безпосередньо архів підпорядковувався правлінню Університету Св. Володимира, в приміщенні якого й розміщувався. Керівництво архівом покладалося на завідувача університетської бібліотеки – бібліотекаря, який вважався також архіваріусом [7].

При ньому було два помічники: один штатний, другий з вільного найму; та два писарі й один кур'єр. В архів потрібно було звезти всі актові книги по 1799 рік включно. Архів повинен був скласти цим книгам реєстр, а потім детальний опис. Книги з архіва нікуди не можуть виноситися або висилатися. Всі урядові інституції, де раніше переховувалися книги, повинні дати підписки, що всі книги здано до архіва й більше в них книг уже немає. Так утворено було Київський Архів Давніх Актів. З року 1852 по 1854 до Київського університету почали надсилати актові книги.

Спочатку приміщення для архіва було одведено в нижньому поверсі

вікнами на північний двір. Але потім через рік архів переведено до теперішнього приміщення на третій поверх до залі між XIV та XV авдиторіями. Іванішев подбав про те, щоб архів було оборудовано як найкраще. Внутрішнє впорядкування теж добре. Книжки розміщено в величезних ясеневих шахвах, що стоять попід стінами залі, а також і по середині її. Крім зали були ще чотири кімнати й просторі антресолі, де розміщено архівний матеріал з урядових установ XVIII віку.

Утворення архіва давніх актів зараз же відбилося на науковій праці українських учених. Археографічна Комісія до утворення архіва друкувала свої «Пам'ятники», збираючи різний матеріал з різних місць. Це були збірники випадкових знахідок. Так рік за роком йшло наукове оброблення архівних матеріалів. До 1919 року Київська Комісія опублікувала більше як півсотні томів матеріалів, першорядного наукового значення.

Натомість чисто архівна робота йшла мляво. Млявість у роботі Київського Архіву Давніх Актів залежала від двох причин. По-перше від персонального складу – штат був малий, а до того ж і мало підготований до архівної праці [6, с. 37].

А також і мізерне фінансування Архіву, особливо на початку його існування, спричиняло плинність кадрів, що стало справжньою бідою для установи та й для тогочасної архівної системи. Протиріччя між високими професійними вимогами до архівістів і надто низькою оплатою їхньої праці виникло вже при заснуванні архівів як державних установ [7, с. 126].

По-друге, як зазначав В. Романовський, «система описування була негодяща й не доцільна. В 1884 році державна рада при затвердженні бюджету Центрального Архіву звернула увагу на млявість праці архіва. Піднялася писанина, утворено комісію, стали обмірковувати знову це питання й знов ні до чого не прийшли, хоч зібрано було чималий матеріял що до питання про описи» [6, с. 37].

Власне, актові книги зберігалися в неупорядкованих архівах державних установ, псувалися з часом, нищилися, розпорошувалися, потрапляли до рук колекціонерів. Були випадки і фальшування документів з метою одержання дворянського звання. У 30–40-ті роки XIX ст. працювали комісії для перевірки й описування актових книг (гродських, земських, книг магдебургій і ратуш). Щоб запобігти фальшуванню документів, комісії підраховували і нумерували аркуші, прошнуровували книги, засвідчували печатками і підписами своїх членів. До кожної книги складали опис із переліком кожного документа і позначали, чи визнається він «несомнительным или же подлежащим сомнению й почему именно». Так потроху українська наука почала знаходити спосіб відрізняти історичну правду від нахабної підробки. Поза всім тим архів давніх актів усе ж таки був єдиним упорядкованим науковим архівом на всю Україну.

До архіву було завезено 5 883 актові книги і 454 979 окремих документів, що стали основою для археографічного опрацювання і видання унікальної серії – «Архив Юго-Западной России». Також саме із

Центральним архівом давніх актів у Києві тісно була пов'язана наукова діяльність таких видатних істориків України як: В. Антоновича, О. Левицького, І. Каманіна, М. Владимирського-Буданова, М. Довнар-Запольського [6, с. 38].

Підсумовуючи усе вищезазначене, можна з впевненістю сказати, що Київський архів давніх актів був одним з найцінніших архівів на Україні; що ж до старовинності своїх матеріалів, їх важливості для економічної, суспільної, культурно-побутової та правної історії Правобережжя, то цей архів не має собі рівних у межах України Радянської: окремі документи починаються з половини XVI ст., а з початку XVI ст. акти треба лічити сотнями й тисячами; за кінець XVI ст. та за століття XVII й XVIII акти мусимо лічити мільйонами.

Змістом своїм акти охоплюють усі сторони життя Правобережжя й творять собою найцінніші джерела для пізнання історичного процесу життя українського народу за старі віки, починаючи від XVI ст.: колонізація степів, міський устрій, адміністрація, економічний побут, суспільні відносини, класова боротьба, набіги татар, культурно-релігійні стосунки – все це відбилося на актовому матеріалі й переховується в Київському архіві.

Отже, Архів давніх актів є одним з давніших культурних здобутків українського народу і не тільки тим, що купчить у собі історичні джерела давнішої історії України, але й тим, що розроблення його матеріалів переводилося українськими руками і мало помітний вплив на формування національної свідомості українського громадянства.

Список використаних джерел

1. Васьків О. Найцінніші фонди першого українського архіву вивезли та спалили німці [Електронний ресурс] / О. Васьків // Gazeta.ua. – 2017. – Режим доступу: https://gazeta.ua/articles/history/_najcinnishi-fondi-pershogo-ukrayinskogo-arhivu-vivezli-ta-spalili-nimci/765576.
2. Гісцова Л. З. Київський центральний архів давніх актів (1917–1941) / Л. З. Гісцова // Архіви України. – 2002. – № 4–6(250). – С. 5–45.
3. Архівознавство: підручник для студентів вищих навчальних закладів України / за заг. ред. Я. С. Калакури та І. Б. Матяш. – К., 2002. – 356 с.
4. Нариси історії архівної справи в Україні / за заг. ред. І. Б. Матяш та К. І. Климової. – К.: Видавн. дім «КМ Академія», 2002. – 612 с.
5. Хрестоматія з архівознавства: навч. посіб. для студ. іст. спец. вищ. навч. закладів / упоряд.: Г. В. Боряк та ін. – К.: Видавн. дім «КМ Академія», 2003. – 408 с.
6. Романовський В. В. Київський Центральний Архів Давніх Актів / В. В. Романовський. – Київ: Центральне архівне управління УСРР, 1929. – 244 с. – (Серія III. Архівознавча секція).
7. Сухих Л. А. Будні Київського Центрального Архіву Давніх Актів / Л. А. Сухих // Архіви України. – 2012. – С. 121–149.